

Briuselis, 2025 m. rugsėjo 9 d.
(OR. en)

12388/25

INST 249
POLGEN 127
AG 127

PRIDEDAMAS PRANEŠIMAS

nuo:	Europos Komisijos generalinės sekretorės, kurios vardu pasirašo direktorė Martine DEPREZ
gavimo data:	2025 m. rugsėjo 9 d.
kam:	Europos Sąjungos Tarybos generalinei sekretorei Thérèse BLANCHET
Komisijos dok. Nr.:	COM(2025) 484 final
Dalykas:	KOMISIJOS KOMUNIKATAS EUROPOS PARLAMENTUI IR TARYBAI 2025 m. strateginio prognozavimo ataskaita Atsparumas 2.0. ES įgalėjimas klestėti neramiais, neapibrėžtais laikais

Delegacijoms pridedamas dokumentas COM(2025) 484 final.

Pridedama: COM(2025) 484 final

Briuselis, 2025 09 09
COM(2025) 484 final

KOMISIJOS KOMUNIKATAS EUROPOS PARLAMENTUI IR TARYBAI

2025 m. strateginio prognozavimo ataskaita

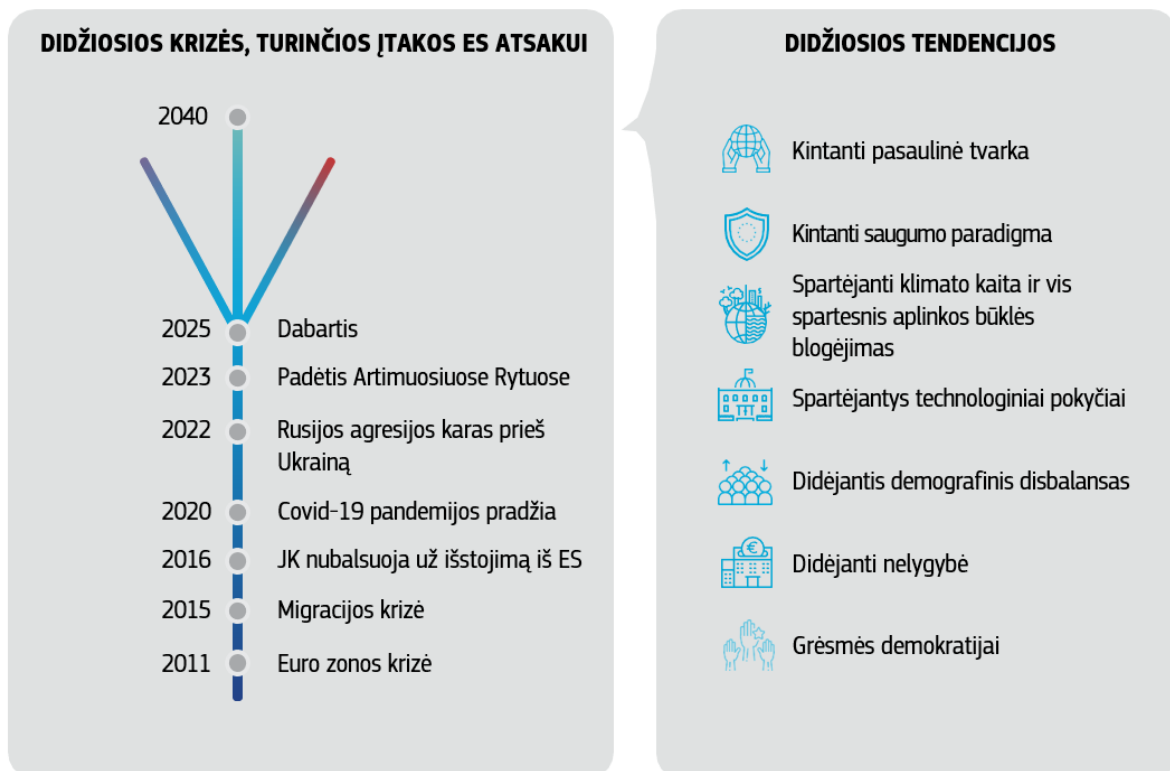
Atsparumas 2.0. ES įgalėjimas klestėti neramiais, neapibrėžtais laikais

1. ĮVADAS

Nuo 2020-aisiais parengtos pirmosios strateginio prognozavimo ataskaitos pasaulinę tvarką supurtė didžiuliai sukrėtimai. Pirmojoje ataskaitoje nagrinėta atsparumo koncepcija, daugiausia sieta su pirmąja sistemine per COVID-19 pandemiją įgyta patirtimi, o dabar metas stiprinti tiek parengtį, tiek atsparumą, kad šiame permainingame pasaulyje ES atgautų ir išlaikytų savo, kaip stiprios veikėjos, pozicijas.

Todėl šioje ataskaitoje įvedama „atsparumo 2.0“ sąvoka. Dar 2020 m. ataskaitoje atsparumas apibrėžtas kaip gebėjimas ne tik atremti krizes siekiant išlaikyti *status quo*, bet ir tvariai, teisingai ir demokratiškai persitvarkyti ir pasistūmėti į priekį, kad ES būtų atspari sisteminiams sukrėtimams ir ilgalaikėms tendencijoms¹. Ir tikrai – pastarojo meto sukrėtimų akivaizdoje, padėdama piliečiams ir įmonėms prisitaikyti prie didžiųjų krizių ir plataus masto pasaulinių tendencijų, ES pademonstravo stiprybę ir vienybę (žr. 1 pav.).

1 pav. Pastarojo meto didžiosios krizės ir tarpusavyje susijusios plataus masto tendencijos, turinčios įtakos ES atsakui

Tačiau būsimi iššūkiai – nuo geopolitinių ir geoekonominių sukrėtimų, konfliktų ir grėsmių saugumui ir trejopos planetos krizės (klimato kaitos, taršos ir biologinės įvairovės nykimo)² iki technologinių ir demografinių pokyčių ir grėsmių demokratijai ir vertybėms – tokie dideli, sudėtingi, įvairialypiai ir pastovūs, kad atsparumas turi pakilti į naują lygį: pašokti tiek, kad,

¹ Atsparumas ES politikoje apibrėžiamas šiuose šaltiniuose: Manca A et al., Building a Scientific Narrative Towards a More Resilient EU Society Part 1: a Conceptual Framework, 2017, DOI: [10.2760/635528](https://doi.org/10.2760/635528); Giovannini, E. et al., Time for transformative resilience: the COVID-19 emergency, 2020, DOI: [10.2760/062495](https://doi.org/10.2760/062495), ir 2020 m. strateginio prognozavimo ataskaitoje, COM (2020), 493 final.

² Žr. <https://unfccc.int/news/what-is-the-triple-planetary-crisis>.

užuot iš esmės tik reagavus į iššūkius, būtų imamasi iniciatyvos ir žvelgiama į ateitį tam, kad būtų galima numatyti įvykius, optimizuoti išteklius ir pasirengti įvairiems ateities scenarijams, nes šiandienos pasaulis kaip niekad nenusipėjamas. Tikėtini daug skirtingų scenarijų, įskaitant tuos iš jų, kurie dar visai neseniai atrodė neįsivaizduojami³. Tokiame pasaulyje nebepakanka į kiekvieną krizę reaguoti kaip į lūžio tašką. Naujoje geopolitinėje realybėje traktuoti atsparumą **transformatyviai, iniciatyviai ir perspektyviai (toliau – atsparumas 2.0)** tampa lemiamu Europos Sąjungos koziriu ir neišvengiamu imperatyvu.

Ši ataskaita prisideda prie svarstymų, kaip peršokti į naują atsparumo lygį. Remiantis pastarojo meto atsparumo strategijomis ir ataskaitomis ir plačios aprėpties procesu⁴, joje analizuojamos svarbiausios ilgalaikės tendencijos ir pokyčiai. Šiuo pagrindu ataskaitoje politikos formuotojams pristatoma, kokių veiksmų būtų galima imtis šiandien, kad būtų įgyvendinta atsparios ES vizija.

Toks požiūris glaudžiai susijęs su S. Niinistö ataskaitoje⁵ įvesta parengties sąvoka. Jam įgyvendinti skirti ES politikos veiksmai buvo išdėstyti ES pasirengimo krizėms strategijoje⁶. Parengties esmė – ES gebėjimas numatyti, užkardyti, atremti ir reaguoti į grėsmes. Strategijoje taip pat pripažįstama, kad ES turi turėti ateities perspektyvomis grindžiamų pajėgumų ir sistemingai rinkti duomenis, be kita ko, naudodamasi jai priklausančia kosmoso infrastruktūra ir paslaugomis, kad galėtų ne tik proaktyviai tirti tiesiogines grėsmes, bet ir apsvarstyti nežinomus ar net sunkiai įsivaizduojamus ilgesnio laikotarpio scenarijus. Šiuo atžvilgiu itin svarbu užtikrinti ir toliau gerinti strateginį prognozavimą, informuotumą apie padėtį ir ankstyvąją perspėjimą.

Pasaulį krečiant neramumams, strateginis prognozavimas padeda Europos Sąjungai nenukrypti nuo kurso ir žvelgti anapus nūdienos reikalų. Jis sudaro sąlygas aiškiai suprasti ne tik kylančią riziką, bet ir būsimas galimybes, apžvelgiant perspektyvas, persvarstant prielaidas, aptinkant aklašias zonas, susiejant įvykius ir įvertinant jų bendrą poveikį, taip pat išanalizuojant įvairias galimybes, be kita ko, pageidaujamą ateitį ir kelius į ją. Tam struktūriškai ir sistemingai pasitelkiamas kolektyvinis intelektas. Tokios išvalgos įtraukiamos į Komisijos politikos formavimą, strateginį planavimą ir parengtį. Tai sudaro sąlygas pagal skirtingus ateities scenarijus tiksliau įvertinti ilgalaikį šiandien pradėtos politikos poveikį, nuoseklumą bei patvarumą ir nubrėžti bendrą teigiamą ES ateities viziją. Šiame kontekste pravarčios nuo 2020 m. Komisijos rengiamos strateginio prognozavimo ataskaitos. Ši – pirmoji šią kadenciją – ataskaita yra pereinamoji: ji paruoš dirvą prognozavimo procesui, per kurį bus naudojamas visas diapazonas prognozavimo metodų ir priemonių, padėsiančių nuo 2026 m. rengti kitas ataskaitas. Jie taip pat gali būti naudojami rengti nuosekliems veiksmų planams, skirtiems mūsų atsparumui didinti, nustatytiems uždaviniams spręsti ir galimybėms naudoti.

Nuo atsparumo iki atsparumo 2.0

Atsparumą ES gali stiprinti pasikliaudama palankiomis prielaidomis.

³ Daugiau informacijos apie, pvz., įrodymais pagrįstus 25 galimus didžiuosius sukrėtimus, kurie galėtų pakeisti politiką 2030–2050 m., pateikiama čia: EBPO, Strategic Foresight Toolkit for Resilient Public Policy: A Comprehensive Foresight Methodology to Support Sustainable and Future-Ready Public Policy, 2025, <https://doi.org/10.1787/bcdd9304-en>.

⁴ Ataskaita parengta remiantis pastarojo meto Komisijos atsparumo srities strategijomis ir jas pagrindžiančiomis strateginėmis (pavyzdžiui, Enrico Lettos, Mario Draghi ir Sauli Niinistö) ataskaitomis; ataskaitoje pateiktais duomenimis; įžvalgomis, gautomis paskelbus viešą kvietimą teikti informaciją; dalyvaujamojo proceso Europos Komisijoje; konsultacijomis su ES instituciniais partneriais per Europos strategijos ir politikos analizės sistemą (ESPAS); decentralizuotų ES agentūrų, analitikų centrų ir valstybių narių prognozėmis, teikiamomis per ES masto prognozavimo tinklą. Joje taip pat remiamasi ankstesnėmis (2020–2023 m.) strateginio prognozavimo ataskaitomis.

⁵ *Safer Together. Strengthening Europe's Civilian and Military Preparedness and Readiness.*

⁶ JOIN(2025) 130 final.

Pirma, ES turi išskirtinių išteklių atsparumui užtikrinti tokiu mastu, kokio nė viena valstybė narė negali pasiekti viena: 450 mln. žmonių ir bendrąją rinką, kurioje veikia 24 mln. įmonių ir kuriai tenka 15 proc. pasaulio prekybos prekėmis; žemės ūkio maisto produktų sektorių, kuris patikimai tiekia įperkamus maisto produktus, atitinkančius aukštus kokybės ir tvarumo standartus; įtvirtintas bendras demokratines sistemas ir teisinės valstybės principą, taikomus tiek jos piliečiams ir įmonėms, tiek išorės partneriams; įvairius valdymo pajėgumus – nuo tvirtų prekybos politikos priemonių iki pasaulinių standartų nustatymo.

Antra, Europos Sąjunga yra pakankamai didelė ir pajėgi, kad jos atsakas į geoekonominius sukrėtimus, trejų metų planetos krizę ir skaitmeninę pertvarką paskatintų permainas.

Trečia, per krizes ES gali greitai prisitaikyti, koreguodama savo mechanizmus ir struktūras, nors jos sprendimų priėmimo procesas ir sudėtingas. Tai įrodėme įgyvendindami „NextGenerationEU“, kad padėtume valstybėms narėms po pandemijos, užtikrindami savo gynybos pramonei didesnes europines investicijas, kad ji būtų pajėgi gaminti sparčiau ir daugiau, ir palengvindami sąlygas greitai dislokuoti karines pajėgas ir išteklius visoje Europos Sąjungoje pagal Parengties užtikrinimo iki 2030 m. planą.

Ketvirta, ES jau pademonstravo atsparumą įvairioms pastarojo meto krizėms ir iš jų pasimokė. Įdiegti ir sustiprinti bendri Europos reagavimo mechanizmai: bendras COVID-19 vakcinų pirkimas, dujų tiekimo šaltinių įvairinimas per pastarąją energetikos krizę ar „rescEU“ išteklių sutelkimas reaguojant į gamtos gaisrus ar kitas gaivalines nelaimes – visa tai iliustruoja solidarumu ir gebėjimu prisitaikyti pagrįstą lankstų, veiksmingą atsaką.

Metas, remiantis šia patirtimi, nubrėžti 2040 m. atsparios ES viziją. Ši vizija turėtų būti grindžiama ES tikslais ir vertybėmis⁷. 2040 m. atspari ES turėtų įgyvendinti šiuos tris pamatinius elementus:

- **taiką per Europos saugumą.** Pasitelkdama stiprius pajėgumus ir visapusiškai derindamasi prie tarptautinių sąjungininkų, ES atgrasys piktavalius valstybinius ar nevalstybinius subjektus ir nuo jų apsigins – tai bus pasiekta derinant karinę galią, visos visuomenės parengtį, apginti jos interesus pajėgias priemones ir tvirtą poziciją bei diplomatiją pasaulyje. Kertinis ilgalaikės taikos, saugumo ir gerovės visame Europos žemyne akmuo bus išsiplėtusi ES. Naudodamasi savo ekonomine bei prekybine galia ir atviru strateginiu savarankiškumu kaip svertais, ji palaikys tvirtus ryšius su bendramintėmis šalimis ir puoselės bendrais interesais pagrįstus partnerystės ryšius;
- **demokratijos, žmogaus orumo, laisvės, lygybės, teisinės valstybės ir pagarbos žmogaus teisėms vertybes.** Šias vertybes ir savo demokratinį modelį ES puoselės, įtvirtins, gins ir užtikrins ne tik savo teritorijoje, bet juos propaguos ir pasaulinėje arenoje. Ji siūlys užtikrinti veiksmingą valdymą per demokratines institucijas ir sudarys žmonėms ir įmonėms sąlygas veiksmingai naudotis savo teisėmis ir vykdyti savo pareigas;
- **žmonių gerovę,** grindžiamą vidaus ir ekonominiu saugumu, kokybiškomis darbo vietomis, darbuotojams ir įmonėms patraukliomis sąlygomis, tvirtu klestėjimu pagal planetos išgales, gyventi tinkama planeta su neutralaus poveikio klimatui ir klimato kaitai atsparia ekonomika ir sveika gamtine aplinka; kokybiškomis, prieinamomis ir įtraukiomis švietimo, mokymo ir sveikatos priežiūros sistemomis. Europiečiai užtikrintai naudos saugias, jų gyvenimą gerinančias technologijas, kartu mėgaudamiesi pasitenkinimą teikiančiu darbu, visaverčiu gyvenimu, palankiomis kurti šeimą ir auginti vaikus sąlygomis, įperkamu būstu ir saugiu, kokybišku maistu. Europoje bus sukurta prieinama pasaulinio lygio infrastruktūra, sveikatos priežiūra bei švietimas ir klestės šalys, regionai bei miestai, suteikiantys laisvę pasilikti ir paisantys dabartinių ir būsimų kartų poreikių.

⁷ Pagal Europos Sąjungos sutarties 3 straipsnio 1 dalį, Sąjungos tikslas – skatinti taiką, savo vertybes (apibrėžtas 2 straipsnyje) ir savo tautų gerovę.

Tam, kad ši vizija išsipildytų, reikės imtis drąsių perversmų. Nors nuspėjamumas ir stabilumas yra labai svarbus aspektas ir vienas iš ES privalumų, **turime būti pasirengę prireikus keistis, išlaikydami pirmaujančias pozicijas, tam, kad išsaugotume ir sustiprintume Europos statinio pamatus.**

2. DIDIEJI PASAULINIAI POKYČIAI IR SPECIFINIAI ES IŠŠŪKIAI, KLIUDANTYS PASIEKTI DIDESNĮ ATSPARUMĄ

Būsimą ES politinę laisvę didinti savo atsparumą lemia **didžiosios pasaulio tendencijos ir specifiniai ES iššūkiai, iškilę nuo 2020-aisiais parengtos pirmosios strateginio prognozavimo ataskaitos.** Tam, kad, siekdama tapti atspari 2040 m., ES galėtų atsižvelgti į abu veiksnius, ji turės šias tendencijas įtraukti į politikos formavimą ir politinius sprendimus, išplėsti savo galią imtis veiksmų ir geriau orientuotis tarp ateities galimybių ir iššūkių.

2.1. Svarbiausi ilgalaikiai pasauliniai pokyčiai

Vienu iš svarbiausių visos ES politikos vektorių tapo saugumas. Požiūrį į saugumą pakeitė Rusijos agresijos karas prieš Ukrainą. Geopolitinė sumaištis ir daugiašalės pasaulio tvarkos irimas dar labiau didina poreikį, kad būtume pajėgūs patys apsaugoti dabartines ir būsimas kartas. Pastarųjų metų patirtis parodė, kad kaip ginklas gali būti panaudota viskas: tiekimo grandinės, migracija, prekyba, humanitarinė pagalba, kosmosas ir informacija⁸. Kadangi hibridinės grėsmės kybo neapibrėžtoje – tarp karo ir taikos – erdvėje, sunku nustatyti, kas jas sąlygoja, nes vidaus ir išorės saugumo aspektai vis labiau susipynę. Saugumas arba jo stoka daro poveikį visai visuomenei ir ekonomikai: verslui, investicijoms, socialinei ir teritorinei sanglaudai, klestėjimui ir gerovei, taip pat mūsų demokratijai ir vertybėms. Be to, tai, kad Šaltojo karo likę taikos dividendai išseko, o ekonominės prognozės svyruoja, kelia sunkumų valstybės biudžetams, todėl tenka priimti nelengvus sprendimus, tačiau atsiveria ir galimybių, pavyzdžiui, panaudoti sinergiją civilinėje karinėje srityje.

Matome, kaip yra taisyklėmis grindžiama tarptautinė tvarka ir eizėja pasaulio sąranga. Spaudimas tenka pagrindiniams tarptautinės tvarkos ramsčiams – nuo Jungtinių Tautų iki Pasaulio prekybos organizacijos. Tai ypač svarbu Europos Sąjungai, kurios stiprybės grindžiamos atvirumu: ir bendra prekybos politika, sąveikaujanti su bendrąja rinka, ir ryšiai su tarptautiniais partneriais, ir standartai – visa tai priklauso nuo taisyklėmis grindžiamo tarptautinio valdymo⁹. Todėl tarptautinės tvarkos nestabilumas ir dalinė disfunkcija ir pasaulio ekonomikų dalinis susiskaldymas destabilizuoja ES gebėjimą veikti savo ekonomikos ir žmonių gerovės labui. Grįžti prie ankstesnės *status quo* atrodo vis mažiau tikėtina. Tačiau, nepaisant neigiamo poveikio, tai taip pat suteikia galimybę ES garsiau reikšti savo nuomonę formuojant perspektyvią taisyklėmis grindžiamą tarptautinę tvarką¹⁰.

Klimato kaitos poveikis ir gamtos būklės ir vandens išteklių blogėjimas sustiprėjo ir pasiekė tokį lygį, kurį įveikti sunkiau. Vidutinė metinė temperatūra pasaulyje jau 1,5 °C viršijo ikipramoninio laikotarpio lygį. Dėl bendro poveikio galėtų būti peržengti lūžio taškai – nuo tirpstančių ledynų iki nykstančių koralinių rifų ir Atlanto vandenyno srovių sutrikimo, o juos peržengus įvyks staigių, negrįžtamų pokyčių. Per pastaruosius 40 metų (1980–2023 m.)

⁸ Europos Sąjungos saugumo studijų institutas, Hacking minds and machines. Foreign interference in the digital age, 2024, [CP_184.pdf](#).

⁹Žr. Bendrą komunikatą dėl didesnio ES indėlio į taisyklėmis grindžiamą daugiašališkumą, JOIN (2021) 3 *final*.

¹⁰ Biscop, S. This is not a new world order. Europe rediscovers geopolitics from Ukraine to Taiwan, 2024.

klimato kaitos sukelti ekstremalūs meteorologiniai reiškiniai jau pridarė Europos Sąjungai 738 mlrd. EUR ekonominių nuostolių (iš jų 22 proc. – 2021–2023 m.)¹¹. Iki 2025 m. vasaros pabaigos Europos Sąjungoje gamtos gaisrai sudegino daugiau kaip milijoną hektarų žemės – daugiau nei bet kuriais kitais metais nuo oficialaus jų fiksavimo pradžios 2006 m.¹² Europos biologinė įvairovė ir gyvybiškai svarbus gamtos indėlis ekosisteminių paslaugų, pavyzdžiui, švaraus oro ir vandens, pavidalu vis sparčiau nyksta, o tai kenkia pagrindiniams sveikatos veiksniams. Be to, tai didina riziką: nuo milžiniškų sausrų, dėl kurių kyla apsirūpinimo vandeniu ir maistu nesaugumas, nenuspėjamų gamtos gaisrų, ypatingos svarbos infrastruktūros ir svarbiausių transporto maršrutų sutrikimų iki grėsmių finansų rinkoms¹³.

Kai kuriose pasaulio dalyse politiniam impulsui švelninti klimato kaitą iškilo pavojus, o klimato ir aplinkos politika vis labiau naudojama kaip įrankis ir atsiduria dezinformacijos taikinyje¹⁴. Be to, daugelyje šalių žaliaji pertvarka gali lemti didesnę nepriklausomybę ir ekonomikos augimą. Europoje irgi – sėkmingas perėjimas prie tvaraus augimo suteikia galimybę tuo pačiu metu didinti Sąjungos strateginį savarankiškumą ir konkurencingumą, visų pirma plėtojant švarių technologijų diegimą.

2.2. Specifiniai ES iššūkiai

Vienalaikis ekonominio konkurencingumo ir strateginio savarankiškumo siekis. Remdamosi pastarųjų krizių patirtimi, įvairios ekonomikos, įskaitant ES, aktyviai siekia strateginio savarankiškumo, kad užsitikrintų ilgalaikį ekonominį saugumą¹⁵. Tuo pat metu, siekdama įveikti pasaulinius iššūkius, ES siekia didinti savo konkurencingumą pagrindiniuose sektoriuose. Abu prioritetai yra labai svarbūs atsparumui: Europos saugumas ir atviras strateginis savarankiškumas kaip niekad priklausys nuo mūsų gebėjimo diegti inovacijas ir konkuruoti su kitomis pasaulio ekonomikomis, ypač nulinio ŠESD balanso ir skaitmeninių technologijų srityje. Todėl, siekdama tikro atsparumo, Europa turi įgyvendinti abu prioritetus. Atviras strateginis savarankiškumas apsaugo ES nuo išorės sukrėtimų ir priklausomybių, o konkurencingumas skatina inovacijas ir didina ekonominę galią, kurių reikia norint prisitaikyti, pirmauti ir klestėti sparčiai kintančiame pasaulyje.

Pasaulinę ekonomikos sistemą slegiant geopolitinei konkurencijai, prekybos įtampai ir didėjančiai valdžios sektoriaus skolai, ES turi į savo ekonominę politiką sistemingiau įtraukti saugumo ir strateginio savarankiškumo aspektus. Norint vienu metu siekti ir konkurencingumo, ir strateginio savarankiškumo, reikia politiką formuoti atidžiai, nes savarankiškumo didinimo priemonės gali atnešti pradinių sąnaudų arba įnešti struktūrinių pokyčių ir potencialiai sumažinti veiksmingumą trumpuoju laikotarpiu. Kintanti pasaulinė dinamika ir perteklinė strateginė priklausomybė privertė viešuosius pirkimus (įskaitant bendrus pirkimus ir pirmenybinį ES tiekimo šaltinių pasirinkimą) vėl vertinti kaip politikos priemonę

¹¹ Europos aplinkos agentūra, Economic losses from weather- and climate-related extremes in Europe, 2024, <https://www.eea.europa.eu/en/analysis/indicators/economic-losses-from-climate-related>.

¹² <https://forest-fire.emergency.copernicus.eu/apps/effis.statistics/seasonaltrend>

¹³ Europos aplinkos agentūra, European Climate Risk Assessment, 2024. Europos Sąjungoje atliktas analitinis darbas ir ligšiolinės priemonės neseniai apžvelgti [Su klimatu susijusios rizikos finansiniam stabilumui stebėsenos ataskaitoje](#), C(2024) 4372 final.

¹⁴ Tarptautinė informacinės aplinkos komisija, Information integrity about climate science: a systematic review, 2025, <http://doi.org/10.61452/BTZP3426>.

¹⁵ Europos Komisija, Shaping and securing the EU's open strategic autonomy by 2040 and beyond, 2021, <https://data.europa.eu/doi/10.2760/877497>.

atviram strateginiam savarankiškumui sustiprinti ir pramonės priklausomybės nuo iškastinio kuro mažinimo pastangoms palaikyti¹⁶.

Dėl perteklinės priklausomybės nuo pagrindinių paslaugų, kurias tokiuose sektoriuose kaip skaitmeninės technologijos ir finansai teikia ne ES subjektai, Europos Sąjungai kyla rizika, be kita ko, saugumo pažeidžiamumo, paslaugų sutrikimų, šnipinėjimo ir ekonominės prievartos. Tai ypač aktualu skaitmeninių paslaugų, kurioms būdingas konkurenciją ribojantis tinklo efektas, atveju¹⁷. Pavyzdžiui, maždaug 70 proc.¹⁸ ES debesijos infrastruktūros kontroliuoja trys JAV bendrovės: „Amazon Web Services“, „Microsoft“ ir „Google“.

Energetinis saugumas yra vienas iš pagrindinių atsparios, ateities iššūkiams parengtos ir konkurencingos ekonomikos komponentų, ypač atsižvelgiant į tai, kad 2023 m. ES importavo 58 proc. savo energijos¹⁹. Todėl spartesnis perėjimas prie švarios energijos yra ne tik gyvybiškai svarbi klimato tikslų pasiekimo priemonė, bet ir yra strateginis imperatyvas, kad būtų sumažinta ES priklausomybė nuo iškastinio kuro importo ir ji būtų apsaugota nuo geopolitinių sukrėtimų, pavyzdžiui, patirtų dėl Rusijos naudojimosi energija kaip ginklu. Didindama energetinį saugumą, 2031–2050 m. ES galėtų sumažinti iškastinio kuro importo išlaidas 2,8 trln. EUR, palyginti su 2011–2020 m. vidurkiu. Investuodama į švarios energijos gamybą savo teritorijoje ir į energijos vartojimo efektyvumo didinimą, ES stiprina savo savarankiškumą ir kuria atsparesnę pigios energetikos ateityje sistemą. Tačiau dėl tokio perėjimo vystosi ir naujos priklausomybės: tiek nuo pačių švarių technologijų produktų, kurių pramoninėje gamyboje dominuoja kiti pasaulio subjektai, tiek nuo tiems produktams gaminti ES ar kitur reikalingų vis įvairesnių ir vis gausesnių ypatingos svarbos žaliavų²⁰ (žr. 1 langelį)²¹.

1 langelis. Akiratyje – galimo naujo dominavimo žaliavų ir švarių technologijų srityje era

Didėjanti pasaulinė konkurencija dėl ypatingos svarbos išteklių ir dėl švarių technologijų rinkoje užimamos dalies ir vis dažnesnis tarptautinių santykių grindimas sandoriais galėtų paskatinti valstybinius ir privačius subjektus sudaryti naujus aljansus, siekiant OPEC tipo dominavimo išteklių ar technologijų srityje. Tokia kontrolė gali lemti didelę kainų infliaciją ir sumažinti galimybes gauti pagrindinių medžiagų, o tai gali mesti didelį iššūkį ES strateginiam savarankiškumui ir perėjimui prie švarios energijos. Reaguojant į tai, vis daugiau dėmesio gali būti skiriama žiedinės ekonomikos praktikos inovacijoms ir pažangioms kasybos, įskaitant kosmoso kasybą (pradedant nuo Mėnulio), technologijoms.

Ypatingos svarbos žaliavos atlieka svarbų vaidmenį ir kituose strateginiuose ES sektoriuose, pavyzdžiui, gynybos, civilinio saugumo, sveikatos priežiūros ir automobilių pramonės. Jų tiekimo grandinių sutrikdymai (dėl sankcijų, geopolitinio spaudimo arba nusikalstamų organizacijų vykdomos žaliavų kontrabandos²²) Europos Sąjungai galėtų turėti didelių

¹⁶ Nicoli, F., Mapping the road ahead for EU public procurement reform, 2025, <https://www.bruegel.org/first-glance/mapping-road-ahead-eu-public-procurement-reform>.

¹⁷ Montero, J., Finger, M., The rise of the new network industries: regulating digital platforms, 2021.

¹⁸ [June -2024 BDO Market-research IaaS_PaaS.pdf](#)

¹⁹ Eurostatas, [Shedding light on energy in Europe – 2025 edition - Interactive publications - Eurostat](#).

²⁰ ES nustatytų ypatingos svarbos žaliavų skaičius išaugo nuo 14 (2011 m.) iki 34 (2023 m.).

²¹ Iš ataskaitos langelių matyti atitinkami nauji pokyčių signalai, nustatyti ESPAS vykdant perspektyvų vertinimo procesą, (<https://espas.eu/horizon.html>).

²² Europos Komisija, Emerging risks and opportunities for EU internal security stemming from new technologies, 2025, <https://data.europa.eu/doi/10.2760/9617320>.

neigiamų pasekmių. Sąjungos priklausomybė nuo šių medžiagų importo ir neretai didelė tiekėjų koncentracija keliose šalyse visoje vertės grandinėje (tiek gavybos, tiek perdirbimo grandyse) kelia didelę riziką ekonomikai ir saugumui, ypač atsižvelgiant į tai, kad nuo 2009 m. daugiau nei penkis kartus padaugėjo pramonės žaliavų eksporto apribojimų²³. Tokią priklausomybę galima sumažinti didinant žiediško mastą ES.

Subalansuotas požiūris į technologijas – raktas į konkurencingumo užtikrinimą ateityje, tačiau reikia valdyti susijusią riziką. Technologijos turi potencialą paskatinti permainas: nuo žaliosios ir skaitmeninės pertvarkos arba sveikatos priežiūros rėmimo iki našumo, konkurencingumo ir saugumo didinimo. Todėl ateities technologijų įvaldymas – nuo fundamentinių tyrimų iki visiško technologijų įdiegimo praktikoje – yra didžiulis geopolitinis, ekonominis ir visuomeninis privalumas, taigi privalumas ir atsparumo atžvilgiu. Nuo jų naudojimo ir plėtojimo Europos Sąjungoje priklauso mūsų konkurencingumas ateityje. Jos užtikrina moderniausius valdymo pajėgumus ir suteikia galimybę veiksmingai apsisaugoti ir apsiginti nuo piktavalių valstybinių ir nevalstybinių subjektų.

Tačiau reikia imtis tikslingų apsaugos priemonių, kad būtų išvengta potencialios sisteminės rizikos saugumui, piliečių ir darbuotojų teisėms, privatumui, klimatui ir aplinkai, taip pat demokratijai, pasitikėjimui ir socialinei bei teritorinei sanglaudai. Jau dabar (daugiausia dėl saujelės didžiausių pasaulio įmonių indėlio) naujos technologijos sparčiai ir eksponentiškai skverbiasi į rinką. Ateinantį dešimtmetį paženklinys daug naujų technologijų: kvantinės, bio, neuro, pažangiųjų medžiagų ar robotikos technologijos. Kiekviena iš jų ne tik atveria plačių galimybių, bet ir kelia didelį pavojų. Kai kurių kitų technologijų, pvz., saulės geoinžinerijos (arba saulės spinduliuotės modifikavimo)²⁴, naudojimas – labai kontroversiškas (žr. 2 langelį).

2 langelis. Akiratyje – pasaulinis saulės energijos geoinžinerijos tyrinėjimo valdymas

Nepaisant viso pasaulio pastangų, neigiamas klimato kaitos poveikis pavojingai stiprėja. Atsižvelgiant į tai pasiūlyta kurti saulės spinduliuotės modifikavimo (SSM) technologijas, dar žinomas kaip saulės energijos geoinžinerija. Jų tikslas būtų sumažinti visuotinį atšilimą labiau atspindint saulės šviesą kosmose. Ar šios technologijos gali būti naudingos, visiškai nežinia, be to, susirūpinimą kelia tai, kad jos galėtų daryti poveikį pasiskirstymui arba būti panaudojamos piktavališkais kėsniais. Šiuo metu nėra tokių technologijų tyrimus, bandymus ar diegimą reglamentuojančios tarptautinės sistemos. Vis dėlto kelios valstybės turi reikiamų pajėgumų ir gali jas išbandyti, pavyzdžiui, purkšdamos aerozolius į stratosferą. Kitos šalys, kaip antai Jungtinė Karalystė, daug investuoja į SSM mokslinius tyrimus ir taip įgyja žinių ir patirties, kurios yra būsimų įrodymais pagrįstų kompromisų pagrindas ir suteikia galimybę atlikti tam tikrą vaidmenį

Dirbtinis intelektas (DI) išsiskiria kaip bendrosios paskirties technologija, daranti didelį poveikį kiekvienai žmogaus veiklos sričiai. Jis skatina mokslinius atradimus, kaip matyti iš medžiagų srities inovacijų arba jo potencialo kvantinės kompiuterijos, pramoninės gamybos pertvarkos, sveikatos priežiūros²⁵, energijos tiekimo optimizavimo²⁶ srityse ir įvairių kitų

²³ EBPO (2025), OECD supply chain resilience review: navigating risks, <https://doi.org/10.1787/94e3a8ea-en>.

²⁴ Europos Komisija, Vyriausiųjų mokslinių patarėjų grupė, Solar radiation modification, 2024, <https://data.europa.eu/doi/10.2777/391614>.

²⁵ Pasaulio sveikatos organizacija, Artificial Intelligence for Health, 2024, <https://www.who.int/publications/m/item/artificial-intelligence-for-health>.

²⁶ Tarptautinė energetikos agentūra, Energy and AI, 2025, <https://www.iea.org/reports/energy-and-ai>

žmogaus gyvenimo aspektų, įskaitant galimą našumo padidinimą ir darbo rinkos sutrikdymą²⁷. DI gali būti vertinamas kaip galios daugiklis, suteikiantis žinių ir pajėgumų įvairiose srityse, kadaise priklausiusiose išimtinai vyriausybių ar ekspertų sferai, įskaitant ypatingos svarbos infrastruktūros, pažangių biologinių ginklų, kibernetinio saugumo gebėjimų ar autonominio sekimo sritis²⁸. Reta kuri kita technologija taip greitai prigijo visuomenėje. Kelių pasaulinių subjektų dominavimas rinkoje ir įtaka – nuo mokslinių tyrimų darbotvarkių iki politikos krypties nustatymo – ištrina ribas tarp komercinių ir viešųjų subjektų ir erdvių. Tai rodo, kad būtina skubiai apsvarstyti įvairius scenarijus, įskaitant kraštutinius, ir sudaro aiškų pagrindą imtis ryžtingų politikos veiksmų.

ES inovacijų modelis propaguoja idėją, kad visuomenėje sukurti duomenys, nesvarbu, asmeniniai ar pramoniniai, turėtų būti prieinami, kad, laikantis aiškių etinių sąlygų, juos būtų galima naudoti našiai ir sąveikiai. Be to, ES reglamentavimo metodas užkerta kelią nekontroliuojamai prieigai prie duomenų apie europiečius. Kita vertus, šis modelis gali trukdyti inovuoti ir patekti į rinką ir jį problematiška finansuoti ir diegti. Pavyzdžiui, ES verslininkai dažnai naudojami bankų finansavimu ir turi mažiau galimybių gauti nuosavo ar kitų formų rizikos kapitalo, nes rizikos kapitalas labiau siejamas su perversminių technologijų, galinčių paskatinti inovacijas ir ekonomikos augimą, plėtote²⁹.

Vis sparčiau vystantis technologijoms, vis svarbiau tampa stiprinti ES vertybėmis grindžiamą inovacijų modelį, palyginti su JAV taikomu rinkos dėsniais grindžiamu inovacijų modeliu ar Kinijos taikomu valstybės valdomu inovacijų modeliu³⁰. Vienas iš didžiausių iššūkių siekiant paskatinti etiškai pagrįstas, pasauliniu mastu konkurencingas inovacijas yra tas, kad ES ir valstybės narės nevienodai valdo ES technologijas ir taiko joms skirtingą politiką.

2 pav. ES gyventojų skaičiaus pokyčiai iki 2040 m.³¹

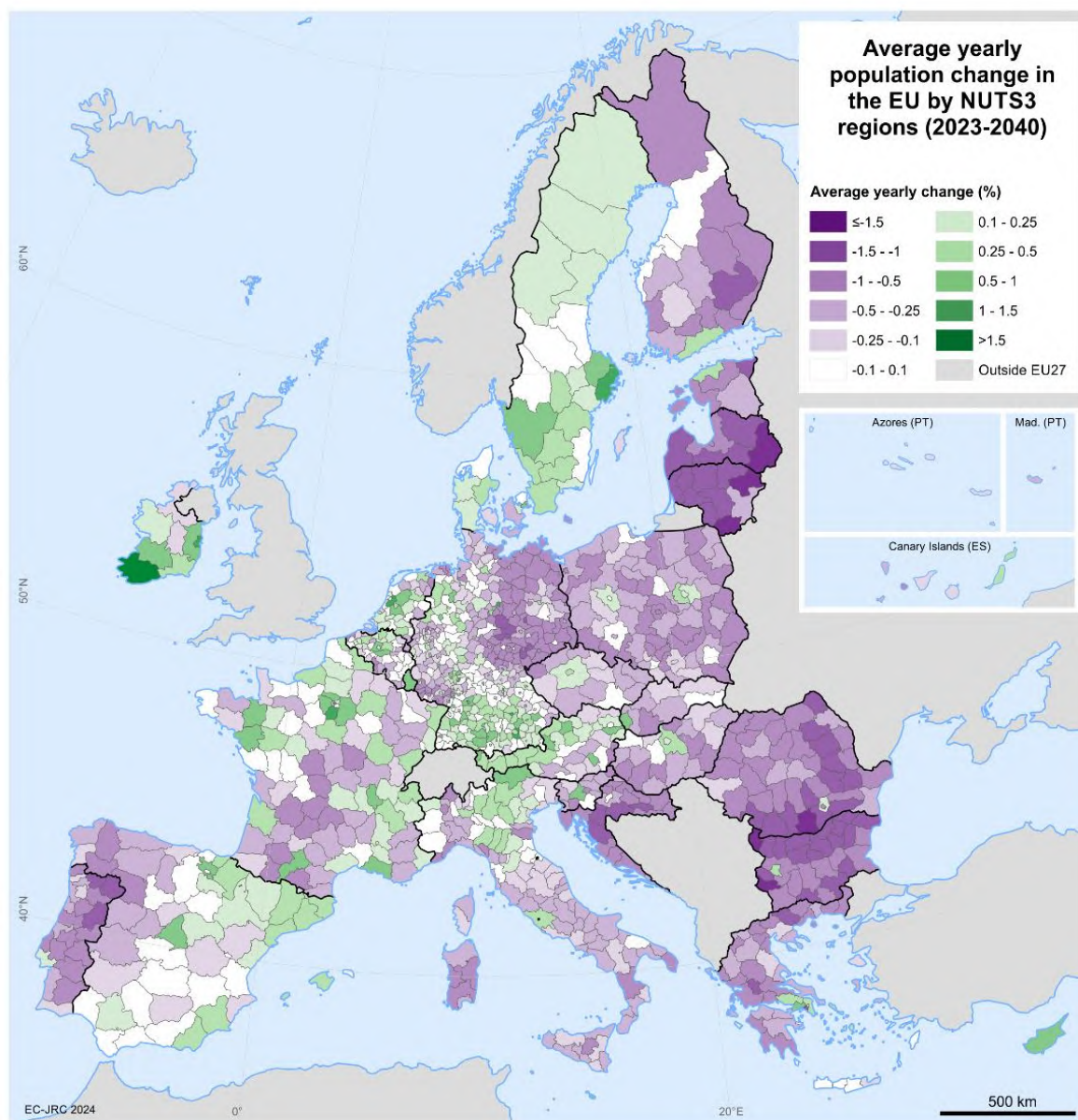
²⁷ Centras būsimų kartų labui, Preparing for AI labour shocks should be a resilience priority for Europe, 2025, <https://cfg.eu/ai-labour-shocks>.

²⁸ Amodei, D., *Machines of Loving Grace*, 2024.

²⁹ Europos Centrinis Bankas, Capital markets union: a deep dive – five measures to foster a single market for capital, 2024, <https://www.ecb.europa.eu/pub/pdf/scpops/ecb.op369~246a103ed8.en.pdf>.

³⁰ Bradford, A., *Digital empires. The global battle to regulate technology*, 2023.

³¹ Europos Komisija, Outlook and demographic perspectives for EU's rural regions. A modelling-based exercise, 2025.

Žmonių gerovė ir visuomenės atsparumas spaudimui. ES žmonių gerovė – vienas iš pagrindinių Sąjungos tikslų. Gyvenimo kokybė ir bendra patirtis, švietimas ir įgūdžiai, darbas, psichikos ir fizinė sveikata, aplinka – savaime vertingi. Be to, visa tai yra visuomenės atsparumo – žmonių gebėjimo atlaikyti neramumus ir permainas – pagrindas. Šiomis aplinkybėmis Europos modelis – viena iš didžiausių mūsų stiprybių. Daugelis ES šalių yra vienos iš laimingiausių vietų gyventi pasaulyje³², o europiečių patiriama nelygybė – viena iš mažiausių, palyginti su kitomis pasaulio dalimis. Tačiau šiam modeliui tenka didelė našta: lygybės lygis kol kas nevienodas, o visiškai įtrauktis dar nepasiekama. Siekiant išlaikyti Europoje gerovės valstybę, reikia, kad viešieji finansai būtų tvarūs, o ekonomika – naši ir konkurencinga.

³² World Happiness Report 2025, <https://worldhappiness.report/ed/2025/>.

Nors neretai į demografinius pokyčius žiūrima pro pirštus, ateityje jie turės itin didelį grandininį poveikį. Europiečiai gyvena ilgiau. Nuo 2002 m. vidutinė tikėtina gyvenimo trukmė pailgėjo beveik ketveriais metais ir dabar siekia 81,4 m. Sveikas ilgaamžiškumas ne tik suteikia įvairių galimybių, bet ir kelia iššūkių, ypač kai kartu mažėja gimstamumo rodikliai³³: prognozuojama, kad iki 2040 m. Europos Sąjungoje darbingo amžiaus žmonių sumažės 17 mln., palyginti su 2023 m.³⁴ Tai neigiamai paveiks mūsų konkurencingumą ir užkraus didelę naštą darbo rinkai ir valstybių biudžetams, be kita ko, bus sunku gauti pakankamai pajamų iš darbo jėgos apmokestinimo³⁵. Šią problemą aštrina prognozuojami dideli regioniniai gyventojų skaičiaus mažėjimo skirtumai, taip pat dideli miesto ir kaimo vietovių, ypač atokesnių, skirtumai (žr. 2 pav.).

Pasauliniai pokyčiai didins migracijos srautų į ES spaudimą – ypač iš Afrikos, kurioje, kaip prognozuojama, 2017–2035 m. gyventojų skaičius padidės nuo 1,2 mlrd. iki 1,8 mlrd., o maždaug pusė gyventojų bus jaunesni nei 21 metų³⁶. Kita vertus, dėl demografinių tendencijų Europos Sąjungai bus reikalinga teisėta migracija, o su neteisėta migracija reikės toliau kovoti. Visa tai – vienas iš galimų politinių kelių derinti ES darbo rinkų poreikius ir specialistų iš užsienio pasiūlą³⁷. Tačiau migracijos klausimas sudėtingas, nes teisėtos ir neteisėtos migracijos tendencijos ir rinkos poreikiai svyruoja, be to, tai – politiškai opus klausimas, kuriam apsvarstyti reikalingos įrodymais pagrįstos, visuomenės neskaidančios diskusijos³⁸.

Žvelgiant iš regionų perspektyvos, skirtumai Europos Sąjungoje didėja ir sudėtingėja³⁹. Be to, randasi naujas reiškiny – nepasitenkinimo geografija⁴⁰, nulemta netolygaus ekonominės naudos pasiskirstymo. Padėti gali dar pabloginti technologinė pažanga ir klimato kaitos poveikis, taip prisidedami prie pramoninio persiskirstymo.

Sveikatos sektoriuje iššūkiai – ilgalaikiai, pavyzdžiui, reikia tenkinti sveikatos priežiūros ir vyresnio amžiaus žmonių priežiūros sistemų poreikius, kuriuos didina darbo jėgos ir įgūdžių trūkumas ir klimato kaitos poveikis. Ypač didelį susirūpinimą kelia didėjanti atskirtis ir vienišumas⁴¹, itin padažnėjusios jaunimo psichikos sveikatos problemos⁴², kurias iš dalies lemia žalingas socialinių tinklų poveikis⁴³, ir kylantis sergamumo neužkrečiamosiomis ligomis lygis.

³³ Eurostatas, https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Fertility_statistics.

³⁴ Europos strategijos ir politikos analizės sistema (ESPAS), Choosing Europe's future. Global trends to 2040, 2024, <https://data.europa.eu/doi/10.2760/180422>.

³⁵ Europos Komisija, Annual report on taxation 2025 – Review of taxation policies in the EU Member States, 2025, <https://data.europa.eu/doi/10.2778/6367826>, 2024 Ageing Report. Economic and Budgetary Projections for the EU Member States.

³⁶ ESPAS ataskaita (2024), op. cit.

³⁷ <https://population-europe.eu/research/policy-insights/labour-markets-rescue-policy-pathways-forward>

³⁸ Europos Komisija, Navigating migration narratives, 2025, <https://publications.jrc.ec.europa.eu/repository/handle/JRC142039>.

³⁹ ESPAS ataskaita (2024), op. cit.

⁴⁰ Europos Komisija, Single Market economics briefs, https://single-market-economy.ec.europa.eu/publications/single-market-economics-briefs_en.

⁴¹ Schnepf, S. V. at al. (eds.), Loneliness in Europe. Determinants, risks, interventions, *Population Economics*.

⁴² Pasaulio sveikatos organizacija, <https://www.who.int/news-room/fact-sheets/detail/adolescent-mental-health>.

⁴³ Haidt, J., The Anxious generation. How the great rewiring of childhood is causing an epidemic of mental illness, 2024.

Atsparumas ir gerovė taip pat susiję su planetos būkle⁴⁴. Esama sinergijos tarp klimato, vandens ir aplinkos politikos veiksmų, taip pat tarp šių ir kitų prioritetinių politikos sričių. Pavyzdžiui, geros būklės ekosistemos, kaip antai gėlo vandens telkiniai arba vandenynai, miškai ar durpynai, yra vieni iš veiksmingiausių anglies dioksido absorbentų ir padeda švelninti didėjantį klimato kaitos, pvz., staigių liūčių ir užsitęsusių sausrų, poveikį. Darnūs su gamta veiksmai prisideda prie saugumo ir ekonomikos klestėjimo⁴⁵: pavyzdžiui, klimato kaitos švelninimas ir prisitaikymas prie jos padeda suvaldyti pandemijas ir stiprina apsirūpinimo maistu saugumą. Sisteminiis ir perspektyvinis požiūris į prisitaikymą prie klimato kaitos gali padėti siekti įvairių tikslų, pvz., užtikrinti infrastruktūros ir pastatų atsparumą tiek su klimatu susijusiems, tiek kitiems pavojams⁴⁶. Ypatingos svarbos ekosisteminės paslaugos, pavyzdžiui, švarus vanduo, dirvožemis ar oras, yra labai svarbios ne tik žmonėms, bet ir ekonomikai⁴⁷.

Vis dėlto, norint šia sinergija pasinaudoti, reikia įveikti dar daug neatidėliotinių iššūkių. Nors ES sėkmingai siekia savo tikslo iki 2030 m. 55 proc. sumažinti išmetamųjų teršalų kiekį, jos pažanga siekiant savo aplinkosaugos tikslų vis dar nepakankama⁴⁸. Kartu ryškėja galima įtampa tarp tvarumo politikos ir socialinio teisingumo, todėl didėja poreikis remti tuos žmones ir vietas, kuriems poveikis didžiausias.

Atsiranda ir galimybių pagerinti planetos būklę. Pavyzdžiui, mūsų supratimas apie ekosistemas galėtų gerokai prasitęsti (žr. 3 langelį), ir tai būtų galima panaudoti sisteminiams pokyčiams įgyvendinti ir biologinei įvairovei integruoti kaip kompleksiniam politikos prioritetui. Visame pasaulyje besiformuojanti biologinės įvairovės geopolitika galėtų padėti pereiti nuo ribotų gamtos išteklių išnaudojimo akcentavimo prie šių išteklių ir tvaraus jų naudojimo svarbos pripažinimo⁴⁹.

⁴⁴ Jungtinių Tautų aplinkos programa, Navigating new horizons. A global foresight report on planetary health and human wellbeing, 2024.

⁴⁵ Jungtinių Tautų universitetas, Interconnected disaster risks: turning over a new leaf, 2025.

⁴⁶ Europos aplinkos agentūra, European Climate Risk Assessment, 2024.

⁴⁷ Žr., pvz., Dechezleprêtre, A. ir V. Vienne, The impact of air pollution on labour productivity: Large-scale micro evidence from Europe, *OECD Science, Technology and Industry Working Papers*, No. 2025/14, <https://doi.org/10.1787/318cb85f-en>.

⁴⁸ Europos aplinkos agentūra, European Union 8th Environment Action Programme – Monitoring report on progress towards the 8th EAP objectives, 2025.

⁴⁹ Europos Komisija, The EU environmental foresight system (FORENV) – Final report of 2023-24 annual cycle – Emerging risks and opportunities for biodiversity protection and ecosystem services in the context of economic and societal challenges, 2025, <https://data.europa.eu/doi/10.2779/9033877>.

3 langelis. Akiratyje – tamsiosios biosferos ir giliavandenių ekosistemų pažinimas

Vis labiau blogėjant ekosistemų būklei ir jų teikiamų ypatingos svarbos paslaugų kokybei, mokslininkų dėmesys krypta į mažiau ištirtas teritorijas. Po Žemės paviršiumi glūdi gilusis vandenynas, o jos dirvos ir plutos gelmėse – tamsioji biosfera, kur gyvena mikrobai, išskiriantys tamsoje (giliajame vandenyne, po viršutiniu sluoksniu) tiek daug tamsiojo deguonies, kad jų svarba pasauliui prilygsta atogrąžų miškų svarbai. Pagrindinis naujų mokslinių tyrimų tikslas – išsiaiškinti, ką tie požeminiai ištekliai galėtų reikšti klimato kaitos švelninimui, biologinei įvairovei ir esminių paslaugų teikimui. Kita nauja sritis – giliojo vandenyno ekosistemos ir jų potenciali revoliucinė reikšmė biotechnologijoms, atsparumui klimato kaitai ir medicinai. Ateityje būtų galima imtis, pvz., vertikalųjų apsaugos zonų ir nematomų rezervų sukūrimo, siekiant įgyvendinti būsimus biologinės įvairovės tikslus. Pažangiosios tyrinėjimo technologijos galėtų paspartinti mokslinius atradimus ir padidinti spaudimą eksploatuoti giliavandenę aplinką (pvz., siekiant išgauti ypatingos svarbos žaliavas), todėl reikėtų laikytis atsargaus ir sisteminio požiūrio.

Pavojus mūsų demokratijai ir pagrindinėms vertybėms. Europiečių nuomone, demokratija ir valdymas yra svarbiausia atsparumui sritis (41 proc.)⁵⁰. Palyginti su kitomis sistemomis, sveikos demokratijos pasižymi savaiminiu atsparumu, sąlygojamu jų gebėjimo prisitaikyti, visuomenės paramos, atskaitomybės ir savireguliacijos mechanizmų. Vis dėlto be stiprių apsaugos mechanizmų jos gali būti pažeidžiamos erozijos, o atkurti demokratiją nelengva net ir po rinkimų rezultatų pasikeitimo, suteikiančio viltį, kad demokratijos regresas sustos⁵¹. Be to, demokratija Europos Sąjungoje patiria išorės ir vidaus spaudimą: nuo kenkimo teisinei valstybei ir žiniasklaidos laisvei, išpuolių prieš pilietinę visuomenę, šnipinėjimo programų, užsienio vykdomo manipuliavimo informacija ir dezinformacijos iki kišimosi į rinkimus. Matome, kaip vis dažniau propaguojami prieš demokratiją nukreipti naratyvai ir nusistatymai, be kita ko, tarp jaunimo, ir išnaudojamos visuomenės, politikos, ekonomikos ir technologijų spragos.

Nors ne visos iš tokių grėsmių naujos, padidėjo jų mastas, jos reiškiasi atviriau. Žmonių nuomonei vis didesnę įtaką daro algoritmais grindžiami individualizuoti šaltiniai, ribojantys bendrą erdvę bendrais faktais ir įrodymais grindžiamoms demokratinėms diskusijoms. 42 proc. jaunų europiečių naujienas daugiausia seka platformose „TikTok“, „Instagram“ arba „YouTube“⁵². Socialiniai tinklai stiprina ideologinius informacinius getus ir skatina poliarizaciją, o algoritmai pirmenybę teikia nesantaiką kurstančiam turiniui. Panašu, kad tarp jaunų moterų ir vyrų veriasi politinis ir ideologinis atotrūkis⁵³. Taip pat matyti naujos pasaulinės oligarchijos susiformavimo padariniai: keletas technologijų milijardierių daro vis didesnę įtaką politikai. Nors DI turi potencialą padidinti demokratinių procesų veiksmingumą, skaidrumą ir įtraukumą, manipuliavimo kampanijomis, vykdomomis naudojant sintetinę sankaitą arba DI generuojamas melagingas naujienas, jau dabar galima susilpninti vyriausybes, pakirsti pasitikėjimą, destabilizuoti rinkas arba paveikti rinkimus (žr. 4 langelį). Tai iliustruoja užsienio šalių kišimasis ir piktnaudžiavimas socialinių tinklų platformomis dezinformacijos tikslais per neseniai kai kuriose valstybėse narėse vykusius rinkimus. Dezinformacijos keliamą iššūkį gali tik dar paaštrinti sparti ir nevaldoma technologinė plėtra.

⁵⁰ Europos Komisija, Resilience: The future of Europe as seen by EU citizens - Thematic analysis of the future stories shared through the #OurFutures initiative, 2025.

⁵¹ Europos demokratijos centras, How to strengthen democratic resilience. Five lessons for democratic renewal, 2024, <https://europeandemocracyhub.epd.eu/how-to-strengthen-democratic-resilience/>.

⁵² 2024 m. Eurobarometro atlikta jaunimo apklausa, Europos Parlamentas, 2025.

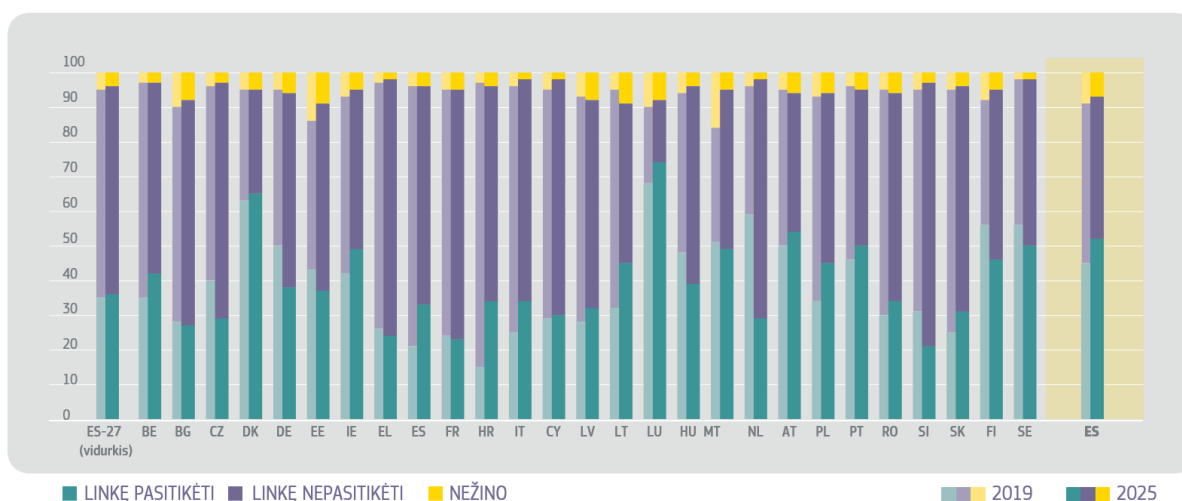
⁵³ Berland, O. ir Leroutier, M., The gender gap in carbon footprints: determinants and implications, Grantham Research Institute on Climate Change and the Environment, 2025, *Working Paper No. 424*.

4 langelis. Akiratyje – vertingos jūsų mintys

Technologinė pažanga taip pat atveria diskusijas, kokie asmens ir neskelbtini duomenys ateityje galėtų būti naudojami politiniais tikslais. Kai kas mano, kad tokiais tikslais galėtų būti naudojami mūsų nervų sistemos generuojami neuroniniai duomenys, pavyzdžiui, surinkti dėvimaisiais biometriniais prietaisais. Pažangūs didieji DI kalbos modeliai jau gali atsižvelgti į emocijas. Turėdami neuroninių duomenų, jie galėtų gerokai padidinti savo gebėjimus atliepti emocinius poreikius. Dabar algoritmai gali net nuspėti, koks turinys ypač išplis socialiniuose tinkluose. Šių žinių derinimas su neuroniniais duomenimis galėtų atverti kelią beprecedentėms galimybėms valdyti ir politinį tiek pavienių asmenų, tiek visos visuomenės elgesį. Tai atveria diskusijas apie galimą poreikį išplėsti privatumo teises į kitas sritis, pavyzdžiui, kad neuroninių duomenų, kurių vis dažniau pageidauja technologijų įmonės.

Vis dėlto, sprendžiant iš pasitikėjimo vyriausybe kaip demokratinės sveikatos rodiklio, padėtis ne visai niūri. 52 proc. europiečių linkę pasitikėti Europos Sąjunga – tai didžiausias skaičius nuo 2007 m. (žr. 3 pav.). Tarp jaunimo (15–24 m.) šis rodiklis dar didesnis – 59 proc.

3 pav. Pasitikėjimas nacionaline vyriausybe ir ES (2019 ir 2025 m.)⁵⁴

Demokratinio atsparumo ir atgimimo šaknys glūdi socialinėje sanglaudoje, instituciniuose stabdžių ir atsvarų mechanizmuose ir demokratijos stiprinimo inovacijose⁵⁵. ES turi svertų, kad, pasitelkdama savo politiką ir priemones, galėtų nuosekliai veikti visais šiais klausimais.

3. KELIAS Į 2040 M. ATSPARIĄ EUROPOS SĄJUNGĄ: VEIKSMŲ SRITYS

Remdamasi įvairiomis europinėmis pastarojo meto atsparumo iniciatyvomis, ES turi toliau plėtoti nuosekliu ir visapusišku požiūriu pagrįstą politikos priemonių rinkinį, kad padidintų ekonomikos, visuomenės, aplinkos ir politikos atsparumą. Tam reikia imtis veiksmų visais valdžios lygmenimis ir sistemingai testuoti nepalankiausiomis sąlygomis dabartinį ir būsimą ES politikos atsparumą. Dar svarbiau – atsižvelgdama tiek į dabartinius iššūkius, tiek į didesnės Sąjungos viziją, ES turi imtis būtinų reformų, kad užtikrintų daugiapakopę institucinę sąrangą ir mechanizmus, kurie ne tik suteiktų jai galimybę

⁵⁴ Standartinės „Eurobarometro“ apklausos, 2019 m. ruduo ir 2025 m. pavasaris.

⁵⁵ Europos demokratijos centras, A new dynamic of democratic resilience?, 2025, <https://europeandemocracyhub.epd.eu/a-new-dynamic-of-democratic-resilience/>.

veiksmingai veikti, bet ir užtikrintų jos pajėgumą priimti drąsius sprendimus, prireikus dažniau pasitelkiant balsavimą kvalifikuota balsų dauguma. Europos Sąjungai taip pat reikalinga jos prioritetus atitinkanti, tikslingesnė, paprastesnė ir paveikesnė daugiamečių finansinė programa⁵⁶. ES institucijos turi užtikrinti atsparų, modernų ir veiksmingą viešąjį administravimą, pajėgų sudėtingomis aplinkybėmis įgyvendinti mūsų politinius prioritetus.

Šioje ataskaitoje pateikiamas nebaigtinis svarbių veiksmų sričių, kurios gali padaryti didelį teigiamą poveikį ir kuriose ES ir jos valstybės narės turi galią veikti, sąrašas.

1 svarbi sritis. Nuoseklios ES vaidmens pasaulyje vizijos nubrėžimas

Vadovaudamasi savo pagrindinėmis vertybėmis ir tikslais, ES kaip svertą turi panaudoti savo, kaip pasaulyje ir savo teritorijoje stiprios, stabilios ir patikimos partnerės, poziciją. ES turi aiškiau parodyti, kokiais vertybėmis ji palaiko, ir ryžtingiau ginti savo išskirtinį modelį. Šiuo tikslu reikia parengti aiškią, pagrindiniais principais pagrįstą ES strateginę koncepciją, skirtą formuoti vidaus politikai, orientuotis pasaulinėje arenoje ir stiprinti taisyklėmis grindžiamai tarptautinei sistemai. Kartu turi būti įgyvendinami Europos žmonėms ir vietoms rūpimi projektai, parengti atsižvelgiant į jų interesus ir europines vertybes. Juose Europa turėtų būti vaizduojama kaip patikima veikėja ir partnerė, ne tik pirmenybę teikianti bendradarbiavimui, o ne lenktyniavimui, bet ir gebanti apsiginti ir atstumti tuos, kas kelia grėsmę jos interesams. Be kita ko, ji turėtų pritraukti iš užsienio specialistų į akademinę bendruomenę, mokslinių tyrimų įstaigas ir kitus itin svarbius sektorius, pavyzdžiui, biotechnologijų.

Tam, kad toks požiūris būtų įgyvendintas, ES turėtų remti eurą, prisiimdama iškilėsnį vaidmenį pasaulinėje arenoje, ir užtikrinti stabilią reglamentavimo aplinką, palankią investicijoms pritraukti. Vienas iš ekonomiškai ir geopolitiškai stipresnės Sąjungos prioritetų turėtų būti šalių kandidačių įstojimas. Spartėjant ES plėtros procesui ir stiprėjant laipsniškai integracijai, šalys kandidatės, potencialios kandidatės ir artimiausios ES kaimynės turėtų būti žingsnis po žingsnio įtraukiamos į ES politikos iniciatyvas. Remdamasi strategija „Global Gateway“, ES turi užmegzti naujus bendrais interesais grindžiamus partnerystės ryšius bei aljansus ir kartu stiprinti energetinio bei ekonominio saugumo ir klimato apsaugos užtikrinimo mechanizmus. ES turėtų aktyviai, nuosekliai formuoti diskusijas dėl naujos taisyklėmis grindžiamos pasaulinės tvarkos ir dėl daugiašalių institucijų, be kita ko, Jungtinių Tautų ir Pasaulio prekybos organizacijos, reformos. Užuo laikiusis reaktyvus, krizių diktuojamo požiūrio į kaimynystės politiką, ES turėtų palaikyti ilgalaikius, abipusiškai naudingus partnerystės ryšius. Tai galėtų padidinti stabilumą jos platesnėje kaimynystėje ir kartu užtikrintų bendrą gerovę bei sustiprintų jos įtaką visame pasaulyje.

2 svarbi sritis. Vidaus ir išorės saugumo stiprinimas

ES ir jos valstybės narės kartu su šalimis kandidatėmis, artimiausiais kaimynais ir bendraminčiais partneriais turi išplėtoti technologiškai pažangų, ateities perspektyvomis grindžiamą požiūrį. Tam turėtų būti naudojama civilinio ir karinio sektorių sinergija, kad, visiškai laikantis ES vertybių ir tarptautinės teisės, piktavaliai subjektai būtų atgrasyti, o gyventojai, įmonės ir pilietinė visuomenė – apsaugoti tiek nuo vidaus, tiek nuo išorės grėsmių saugumui. Dėmesys turėtų būti sutelktas į supaprastintą sprendimų priėmimą per krizes, taip pat į ES masto strateginių įgalinančių priemonių, tokių kaip saugi skaitmeninė infrastruktūra, energetikos tinklai, transporto tinklai ir infrastruktūra, kosmoso infrastruktūra ir paslaugos, duomenų rinkimo ir analizės sistemos, kūrimą ir praktinį įgyvendinimą. Tai turėtų būti daroma geriau išnaudojant ES masto ekonomiką, pavyzdžiui, sutelktinai vykdant viešuosius pirkimus, ypač didelio masto infrastruktūros ir saugumo srityje. Norint veiksmingai kovoti su pavojais

⁵⁶ Žr. Komisijos pasiūlymą dėl 2028–2034 m. daugiamečių finansinės programos, COM(2025) 570 *final*.

saugumui, reikia stiprinti visos grandinės grandžių – nuo atskirų visuomenės narių ir vietos pilietinių organizacijų iki pramonės, vyriausybinių subjektų ir ES valstybių narių ginkluotųjų pajėgų – parengtį ir pasirengimą. Be to, reikėtų stiprinti tokiose srityse kaip civilinis saugumas, sienų valdymas ir atsparumas nelaimėms jau turimus prognozavimo pajėgumus. Turėtų būti stiprinamas ES ir NATO bendradarbiavimas, kad būtų išvengta susiskaidymo saugumo iššūkių akivaizdoje. Saugumo klausimas turi būti sprendžiamas visose pagrindinėse politikos srityse ir sektoriuose iš kompleksinės teritorinės perspektyvos.

3 svarbi sritis. Technologijų ir mokslinių tyrimų galios išnaudojimas

ES turėtų imtis vadovaujamo vaidmens formuojant pasaulinio valdymo modelį ir didelio poveikio technologijų, ypač novatoriškų ir švarių technologijų, įskaitant mėlynąsias, saugiklius ir kartu užtikrinti, kad galėtume rinktis europines ypatingos svarbos technologijas.

Siekdamos išnaudoti didžiulį DI potencialą paskatinti permainas ir įnešti teigiamą indėlį į visuomenę, ES ir jos valstybės narės turi užtikrinti, kad pirmeiviškas DI galėtų būti saugiai plėtojamas Europoje ir kad jo diegimas ir sklaida atitiktų Europos orumo, sąžiningumo ir solidarumo vertybes ir kartu būtų sistemingai rengiamasi DI sukelsimams giluminiams pokyčiams, pavyzdžiui, darbo rinkoje ir saugumo aplinkoje. Nustatydamą pasaulinius standartus ir stiprindama strateginį savarankiškumą svarbiose DI mokslinių tyrimų, infrastruktūros ir pamatinių modelių srityse, ES gali užtikrinti, kad DI ardymoji galia virstų varomąja gerovės, įtraukumo, saugos, saugumo ir demokratinio pasitikėjimo jėga. Ji turėtų užimti pasaulinės lyderės pozicijas formuojant etiškas, saugias DI inovacijas – skatinti kurti skaidrų, atskaitingą, į žmogų orientuotą DI ir sistemingai vertinti bei mažinti sisteminę pažangiausių DI modelių netinkamo naudojimo, trikčių arba neatitikties paskirčiai riziką.

Kad įtvirtintų savo vertybes, ES turi būti pajėgi daryti įtaką tam, kaip kuriamos technologijų sistemos ir infrastruktūra ir kokiais tikslais jos optimizuojamos. Todėl itin svarbus veiksmų koordinavimas su valstybėmis narėmis, finansinė parama ir strateginių projektų (pvz., saugių duomenų centrų ir pažangiausių pamatinių Europos DI modelių) reglamentavimo supaprastinimas, atvirasis mokslas, ES mokslinių tyrimų infrastruktūra, apribota bandomoji reglamentavimo aplinka, skaidrūs standartai ir patikima institucinė priežiūra. Tarp vilčių teikiančių tokio pažangaus, strateginio požiūrio pavyzdžių – DI gigafabrikai, kaip infrastruktūra, arba bendrosios paskirties DI praktikos kodeksas, kaip *de facto* pažangiojo DI saugos ir saugumo standartas.

ES taip pat turi stiprinti savo technologinį suverenumą svarbiausiose srityse, daugiausia dėmesio skirdama būsimoms strateginėms vertės grandinėms, stiprindama savo, kaip patikimos regioninės partnerės, vaidmenį ir atlikdama savo (ir valstybių narių) politikos poveikio strateginiam savarankiškumui testavimą nepalankiausiomis sąlygomis. ES turėtų rodyti pavyzdį kaip etiška, mokslu besivadovaujanti lyderė, atsakingai ir atsargiai vertinanti naujas prieštaringas technologijas, pvz., viršesnio dirbtinio intelekto, žmogaus kūno galimybių stiprinimo, pažangaus vandenynų tyrinėjimo ar saulės spinduliuotės modifikavimo, be kita ko, skatindama pasaulines bendradarbiavimo valdymo struktūras spręsti galimos rizikos, naudos ir poveikio pasiskirstymui klausimus. Remiantis palydovinio ryšio tinklo IRIS² patirtimi, būtų galima numatyti Europos viešojo ir privačiojo sektorių partnerystę tais atvejais, kai naujos technologijos – skaitmeninės platformos, DI ir algoritmai – kaip viešosios gėrybės diegiamos viešųjų paslaugų ir sveikatos sektoriuje arba strateginėje infrastruktūroje, pvz., mokslinių tyrimų. ES turi spręsti technologijų valdymo politikos susiskaldymo problemą. Nuoseklumas visais lygmenimis ir visose srityse leistų proaktyviai nustatyti ir valdyti galimus kompromisus (pvz., tarp tiekimo grandinės veiksmingumo ir strateginio savarankiškumo; tarp naujų skaitmeninių technologijų ir energijos suvartojimo), stiprinti atskirų politikos sričių (pvz., pramonės politikos ir saugumo) sinergiją ir sudaryti sąlygas tam, kad būtų glaudžiau

bendradarbiaujama tarptautiniu mastu ir nustatomi standartai kartu su bendraminčiais partneriais.

4 svarbi sritis. Ilgalaikio ekonominio atsparumo didinimas ir pasirengimas darbo rinkos sukrėtimams

ES turi stiprinti gebėjimą užtikrinti integracinį ir tvarų augimą ir pajėgumą greitai atremti išorės sukrėtimus ir prie jų prisitaikyti. Ji turėtų siekti stiprinti ir pertvarkyti pramonę, siekdama sudaryti sąlygas, kad naujos technologijos būtų naudingos visiems. ES turėtų atlikti išsamų dabartinių ir būsimų sektorių, ypač tų, kurie gyvybiškai svarbūs jos strateginiam savarankiškumui, vertinimą ir imtis nuoseklių veiksmų tiekimo grandinėms, ištekliams (įskaitant įgūdžius), galimybėms, pajėgumams ir kontrolei stiprinti, kartu užtikrindama ekonominę, socialinę ir teritorinę sanglaudą savo teritorijoje. ES taip pat turėtų pasirengti numatomiems įvairių didžiųjų tendencijų sąlygojamiems darbo rinkos sutrikimams ir pokyčiams: nuo geopolitikos ir žaliosios bei technologinės pertvarkos iki darbo vietų pobūdžio ir demografinės kaitos.

ES ir jos valstybės narės turi investuoti į ES ekonomikos priklausomybės nuo iškastinio kuro mažinimą, į pasaulio masto veiksmų, kuriais siekiama spartinti perėjimą prie švarios energijos ir mažinti išmetamą šiltnamio efektą sukeliančių dujų kiekį, skatinimą, taip pat į klimato kaitos poveikiui atsparią pasaulinio lygio infrastruktūrą. ES turėtų toliau plėtoti žiedinę ekonomiką, stiprinti ypatingos svarbos žaliavų gavybą, gamybą ir perdirbimą savo teritorijoje ir tuo pat metu investuoti į šių medžiagų pakeitimo neiškastiniu kuru strateginiuose sektoriuose tyrimus ir plėtrą, kartu glaudžiau bendradarbiaudama ypatingos svarbos žaliavų srityje su šalimis partnerėmis.

Siekiant dideliu mastu sutelkti būtiną privatųjį kapitalą, labai svarbu sukurti tikrą santaupų ir investicijų sąjungą, kad Europos santaupos būtų strategiškai investuojamos į ekonominį atsparumą, atsparumą klimato kaitai, konkurencingumą ir inovacijas. ES ir jos valstybės narės turėtų toliau dėti pastangas supaprastinimo, ypač MVĮ labui, srityje.

ES gynybos sąjungos kūrimas suteikia galimybę įgyvendinti (tiek tarp ES ir valstybių narių, tiek tarp ES politikos sričių) koordinuojamą politiką, apimančią konkurencingumą, saugumą, įgūdžius, inovacijas ir parengtį. Kai tik įmanoma, turėtų būti papildomai investuojama į gynybą, mokslinius tyrimus ir inovacijas dvejopo naudojimo technologijoms ir infrastruktūrai remti, ypač siekiant panaudoti civilinio ir karinio sektorių sinergiją visoje inovacijų grandinėje: nuo fundamentinių tyrimų iki pajėgumų įsigijimo. Taip pat reikėtų kuo geriau panaudoti civilines technologijas gynybos parengties užtikrinimui remti.

5 svarbi sritis. Tvarios ir įtraukios gerovės rėmimas

ES turėtų toliau stiprinti socialinę rinkos ekonomiką ir teisingą perėjimą prie žaliosios ekonomikos. Be kita ko, turėtų būti toliau remiamas subalansuotas perėjimas nuo darbo jėgos apmokestinimo prie neigiamo išorinio poveikio apmokestinimo, kad būtų užtikrintos tvarios mokestinės pajamos, taip pat tvarių produktų ir paslaugų įperkamumas ir prieinamumas. Siekdama teisingos pertvarkos, ji turėtų vėl susitelkti į savalaikę, apčiuopiamą paramą paveiktoms bendruomenėms bei grupėms ir į bendradarbiavimą su jomis ir nubrėžti joms patrauklią dekarbonizuotos ateities viziją. Ji turėtų tęsti svarstymus dėl naujos visuomenės sutarties, pagal kurią visų europiečių labai susigrąžinamas pasitikėjimas, atnaujinama gerovės politika ir daugiausia dėmesio skiriama kokybiškoms viešosioms paslaugoms, taip pat labiausiai skirtumų paveiktiems regionams ir gyventojams. Ypatingo dėmesio turėtų susilaukti saugių ir atsparių vaistų tiekimo grandinių užtikrinimas, profilaktinė sveikatos priežiūra, veiksmingų ir prieinamų terapijos ir gydymo būdų užtikrinimas pacientams, nelygybės sveikatos srityje šalinimas, sveikesnės gyvensenos propagavimas, naudojantis naujomis

technologijomis. Rengdama tvarios ir įtraukios gerovės rodiklių suvestinę, galinčią sumažinti ataskaitų teikimo našta⁵⁷, Komisija pakankamai pažengė į priekį, kad šio darbo rezultatus būtų galima įtraukti į politikos vertinimą ir sprendimų dėl investicijų ir reformų priėmimą. Sudarius Paktą dėl ateities, Komisija turėtų stiprinti bendradarbiavimą su EBPO ir Jungtinėmis Tautomis, kad tarptautiniu mastu būtų stengiamasi plėtoti BVP neapsiribojančias sistemas, pagrįstas Darbotvarke iki 2030 m. ir darnaus vystymosi tikslais.

6 svarbi sritis. Švietimo permąstymas

ES ir jos valstybės narės turėtų apsvarstyti, kaip permąstyti švietimą ir darbą atsižvelgiant į naujas technologijas, demografiją, būsimus sutrikimus ir permainas. Tai reiškia įtvirtinti mokymąsi visą gyvenimą kaip visuomeninę normą, užtikrinti vaikams saugią, palankią aplinką, derinti mokymo programas su būsimais įgūdžių poreikiais ir nutiesti lanksčius kelius tarp švietimo, mokymosi ir užimtumo. Tam taip pat reikia ugdyti piliečių gebėjimą prisitaikyti ir kūrybiškumą, kad jie būtų pasirengę ne tik konkrečiam darbui, bet ir įvairioms gyvenimo permainoms. Gerinant moksleivių galimybes po mokyklos stoti į universitetą, kur galima įgyti geriausią europinį išsilavinimą, jie parengiami nežinomybei ir skatinami mąstyti plačiai ir kritiškai.

ES turi laikytis aiškios strategijos, kaip pritraukti ir lavinti kvalifikuotą darbo jėgą, reikalingą augančiai paslaugų ir priežiūros ekonomikai, ir intelektualus, būtinus jos mokslinių tyrimų ir inovacijų potencialui stiprinti, kartu vengiant regioninių skirtumų. Kadangi mokslininkai ir inžinieriai atlieka esminį vaidmenį skatinant inovacijas, užtikrinant konkurencingumą ir sudarant sąlygas pereiti prie darnesnio vystymosi, ES turėtų kuo geriau išnaudoti savo specialistus, kad padidintų tiek profesinio rengimo ir mokymo įstaigas, tiek aukštąsias mokyklas baigusių gamtos mokslų, technologijų, inžinerijos ir matematikos absolventų skaičių.

ES turėtų pasirengti tam, kad galėtų naudotis automatizavimo ir generatyvinio DI sistemų paspartinimo nauda, investuodama į didelio masto perkvalifikavimą ir kvalifikacijos kėlimą ir taip didindama piliečių raštingumą DI srityje. Tai sustiprintų atsparumą, sumažintų nelygybę ir užtikrintų, kad DI būtų visuotinai naudingas. Susiedama švietimo reformą su ateities perspektyvomis grindžiama darbo rinkos ir socialine politika, ES gali paversti radikalius pokyčius galimybe užtikrinti didesnę teisingumą, įgalėjimą ir kartų solidarumą.

7 svarbi sritis. Demokratijos, kaip bendrosios gėrybės, pamatų stiprinimas

ES turėtų imtis kovos su socialinių tinklų ir DI algoritmų didinama poliarizacija, manipuliavimu informacija ir dezinformacija. Be kita ko, reikėtų didinti gebėjimą naudotis žiniasklaidos priemonėmis ir skaitmeninį raštingumą ir remti patikimas, nepriklausomas informacijos ekosistemas, padedančias atverti informacinių burbulų ribas peržengiančias bendras svarstymų erdves. Mokyklos turėtų būti labiau įgalintos panaudoti savo svarbų vaidmenį kaip svertą didinant gebėjimą naudotis žiniasklaidos priemonėmis ir atsparumą dezinformacijai. Reikia imtis įrodymais pagrįstų, koordinuotų veiksmų, kad jaunimas būtų apsaugotas nuo neigiamo socialinių tinklų ir skaitmeninių technologijų poveikio, ypač psichikos sveikatai ir gerovei, ir kad jis gebėtų geriau naudotis jų teikiama nauda.

ES turėtų labiau remti socialinę sanglaudą ir bendruomenių kūrimą, pasitelkdama inovatyvius būdus, kaip bendradarbiauti ir užmegzti partnerystę su vietos bendruomenėmis, įskaitant dalyvavimą grindžiamas teritorijų vystymo priemones. ES, valstybės narės ir šalys kandidatės turėtų ryžtingai siekti bendros ES vizijos (žr. 1 svarbią sritį), užtikrindamos ir puoselėdamos

⁵⁷ Europos Komisija, Measuring sustainable and inclusive wellbeing: a multidimensional dashboard approach, 2025, <https://data.europa.eu/doi/10.2760/4186342>.

teisinę valstybę, žiniasklaidos laisvę ir pilietinės visuomenės laisves ir stiprindamos kovos su užsienio vykdomu manipuliavimu informacija ir kišimusi, taip pat kovos su dezinformacija priemonių rinkinį. Komisija ir kitos ES institucijos turėtų parengti aiškesnę komunikacijos strategiją, kad Europos piliečiai ir įmonės būtų geriau informuojami apie ES ir kad jie toliau ją suprastų ir palaikytų. ES taip pat turėtų toliau dėti pastangas svarstomosios demokratijos srityje, rengdama atviras, įrodymais pagrįstas diskusijas apie politikos galimybes. Ji taip pat turėtų stiprinti ryšius su pilietine visuomene ir vietos demokratiniiais veikėjais. Komisija turėtų pasiūlyti demokratinio atsparumo ir pilietinės visuomenės stiprinimo visoje Europoje priemonių: specialių sistemų, strategijų ir paramą.

8 svarbi sritis. Demografinių pokyčių numatymas ir kartų teisingumo didinimas

ES turėtų parengti kartų tarpusavio teisingumo sistemą, kuria siekiama užtikrinti, kad šiandien priimami sprendimai nekenktų ateities kartoms, ir didinti įvairaus amžiaus žmonių solidarumą ir bendradarbiavimą – tai dar labiau prisidės prie demografinių pokyčių panaudojimo kaip galimybės, o ne kaip destabilizuojančios jėgos. Ji turėtų būti tarpsektorinė, o jos tikslas – sumažinti sudėtingas besidubliuojančias spragas, keliančias grėsmę Europos visuomenės atsparumui: nuo klimato kaitos iki pagrindinių paslaugų teikimo, sveikatos priežiūros ir ilgalaikės priežiūros prieinamumo ar socialinės įtraukties. Strategija turėtų suteikti galimybę pritaikyti Europos politiką dabartinėms ir būsimoms kartoms, persvarstant ir pakoreguojant mūsų sprendimų priėmimo procesą, kad jis būtų grindžiamas vertybėmis ir tikslais, siekiant sudaryti sąlygas ilgalaikiam europiečių klestėjimui.

4. IŠVADA

Imdamasi veiksmų iki 2040 m. sukurti atsparią ES ir tam pasitelkdama prognozavimo metodus bei procesus, Sąjunga galės visapusiškai išnaudoti savo galią paskatinti permainas besikeičiančiame pasaulyje. ES turės dorotis su šioje ataskaitoje apibūdintais įvairių ilgalaikių pasaulinių pokyčių padariniais ir jai pačiai kylančiais iššūkiais. Nuoseklūs veiksmai ir valdymas galiausiai įgalins ES atremti netikėtas krizes arba struktūrinius pokyčius. Tam reikia ne tik galvoti apie trumpalaikius ir vidutinės trukmės politinius ciklus, bet ir imti tiksliau įvertinti ilgalaikį šiandien pradėtos politikos poveikį ir patvarumą pagal skirtingus ateities scenarijus.

Šiuo tikslu, remdamasi 2019–2024 m. atlikto darbo rezultatais, Komisija toliau grįs savo politiką strateginiu prognozavimu, be kita ko, priimdama aktualias kompleksines temas apimančias metines strateginio prognozavimo ataskaitas.

Nuo 2026 m. šios ataskaitos bus grindžiamos patikimu prognozavimo procesu, per kurį, be kita ko, bus nuosekliai nagrinėjami alternatyvūs galimi ateities scenarijai įvairiose politikos srityse. Komisija ne tik skelbs metines ataskaitas, bet ir užtikrins, kad šios naujos kadencijos metu prognozavimo priemonės būtų visapusiškai integruojamos į politikos formavimą, kad vis sudėtingesniame kontekste mūsų politika būtų paveikesnė ir labiau pagrįsta ateities perspektyvomis, o ES galėtų daryti ilgalaikį, reikšmingą poveikį. Tai bus grindžiama per pastaruosius metus sustiprėjusiais prognozavimo pajėgumais numatyti ir įveikti neapibrėžtas situacijas. 2026 m. strateginio prognozavimo ataskaitoje daugiausia dėmesio bus skiriama ES atečiai besikeičiančiame pasaulyje.